Peer Reviewed Referred
and UGC Listed Journal
(Journal No. 40776)

ज्ञान-विज्ञान विमुक्तये

ISSN 2277 - 5730
AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY
QUARTERLY RESEARCH JOURNAL

AJANTA

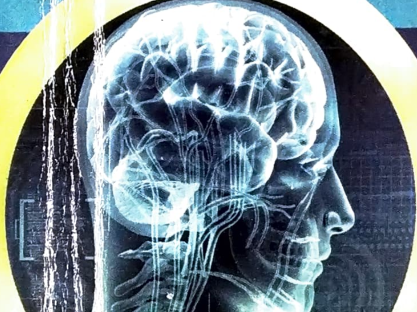

Volume-VIII, Issue-I
January - March - 2019
Marathi Part - II & III

IMPACT FACTOR /
INDEXING 2018 - 5.5
www.sjifactor.com

Ajanta Prakashan

ISSN 2277 - 5730
AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY QUARTERLY RESEARCH JOURNAL

AJANTA

Volume - VIII Issue - I January - March - 2019

Marathi Part - II & III

Peer Reviewed Referred and UGC Listed Journal

Journal No. 40776

ज्ञान-विज्ञान विमुक्तये

IMPACT FACTOR / INDEXING
2018 - 5.5
www.sjifactor.com

❖ EDITOR ❖
Asst. Prof. Vinay Shankarrao Hatole
M.Sc (Maths), M.B.A. (Mktg.), M.B.A. (H.R.),
M.Drama (Acting), M.Drama (Prod. & Dir.), M.Ed.

❖ PUBLISHED BY ❖

Ajanta Prakashan
Aurangabad. (M.S.)

VOLUME - VIII, ISSUE - I - JANUARY - MARCH - 2019
AJANTA - ISSN 2277 - 5730 - IMPACT FACTOR - 5.5 (www.sjifactor.com)

CONTENTS OF MARATHI PART - III

अ.क्र.	लेख आणि लेखकाचे नाव	पृष्ठ क्र.
१	हैदराबाद स्वातंत्र्य संग्राम आणि मंठा तालुका **प्रा. डॉ. टकले एस. पी.**	१-४
२	कृषी विकासात आकाशवाणीची भूमिका **उमा नारायणराव सोळुंके** **डॉ. नामदेव पी. सानप**	५-७
३	महाराष्ट्रातील समाजवाद्यांची भूमिका : विशेष संदर्भ आणीबाणी **प्रा. डॉ. कटारे बी. डी.**	८-११
४	भारतीय शिक्षणात बौध्द धर्माचे शिक्षण व तत्वज्ञान **किरण अ. जगताप** **डॉ. पी. बी. पगारे**	१२-१८
५	पालि व मराठी भाषेचा अनुबंध **प्रा. डॉ. अनिता परभतराव खंडागळे**	१९-२५
६	आधुनिक काळात शैक्षणिक ग्रंथालयात दिल्या जाणाऱ्या सेवा **प्रा. गोपाल राजाराम पाटील**	२६-३३
७	आगरकरांचा सामाजिक सुधारणावाद **डॉ. नवनाथ दणाणे**	३४-३९

७. आगरकरांचा सामाजिक सुधारणावाद

डॉ. नवनाथ दणाणे
सहयोगी प्राध्यापक व मराठी विभाग प्रमुख, श्रीमान भाऊसाहेब झाडबुके महाविद्यालय, बार्शी.

प्रास्ताविक

१९. व्या शतकातील परिवर्तनवादी विचार परंपरेतील एक अग्रणी समाजसुधारक म्हणून गोपाळ गणेश आगरकर यांना ओळखले जाते. १८५६ साली जन्मलेल्या आगरकरांना एकोणचाळीस वर्षांचे अल्प आयुष्य लाभले. १८९५ साली त्यांचा आकस्मिक मृत्यू झाला. आपल्या अल्पायुष्यामध्ये त्यांनी खूप मोठे सामाजिक कार्य पार पाडले. केसरीच्या माध्यमातून त्यांनी सर्वप्रथम आपले सामाजिक विचार मांडण्यास सुरुवात केली. सामाजिक सुधारणांच्या बाबतीत रुढीग्रस्त समाजाला जागृत करण्याचे अवघड काम त्यांनी केले. त्यासाठी त्यांना वेळप्रसंगी कठोर भूमिका घ्यावी लागली. रुढीग्रस्त समाजावर त्यांनी केलेला आघात इतका तीव्र होता की, तो आघात तत्कालीन समाजाला पचवता आला नाही. प्रस्थापित व्यवस्थेच्या समर्थकांनी आगरकरांवर मोठया प्रमाणात टिका केली. तत्कालिन ब्राम्हण समाजाकडून तर त्यांची मोठया प्रमाणात अवहेलना झाली. टिळकांसारखा जीवभावाचा मित्र दुरावला गेला. सामाजिक विचारांच्या बाबतीत त्यांच्यामध्ये तीव्र मतभेद झाले. त्यांच्यातील मतभेदांचे पर्यावसन शेवटी आगरकरांच्या केसरी सोडण्यात झाले. केसरी सोडल्यानंतरही त्यांना त्यांची सामाजिक अभिव्यक्ती स्वस्थ बसू देत नाही. आगरकर १९८८ साली आपल्या 'सुधारक' वृत्तपत्राची स्थापना करतात. सुधारकाच्या माध्यमातून लोकजागृती हा एकमेव हेतू ठेवून, पुढे ते आपले निबंध लेखन करतात. समाजसुधारणेच्या बाबतीत आगरकर आपले सामाजिक विचार अत्यंत तर्कशुध्द पध्दतीने मांडतात.

१. समाजसुधारणेची विलक्षण आच

आगारकरांनी भारतीय समाजवास्तव अनुभवले होते. येथील विषमता, दारिद्रय,अगतिकता पाहून त्यांचे मन विषण्ण झाले होते. दुःखी पीडीत लोकांविषयी त्यांच्या मनात कळवळा होता. या कळवळयामुळेच भारतीय समाजाला उद्देशून त्यांनी म्हटले आहे की, "ज्या दुर्मतांनी,दुराग्रहांनी व दुराचारांनी महारोगाप्रमाणे या देशाच्या बुध्दीचा नीतीचा व शरीर सामर्थ्यांचा हजारो वर्षे फडशा चालविला आहे. त्यांचे यथाशक्ती निर्मूलन करणे अत्यंत उचित होय. या कामी तुमच्याकडून हलगर्जी झाल्यास या देशाला लवकरच जे दिवस येणार आहेत, त्यांचा नुसता विचार डोळयांसमोर आला तरी भय वाटते"[१] समाजपरिवर्तनाची आवश्यकता प्रतिपादीत करणारा त्यांचा हा विचार, समाजसुधारणेची विलक्षण आच प्रकट करणारा आहे.शक्य तितक्या लवकर ही व्यवस्था बदलली पाहिजे., असे आव्हान करण्यामागेही त्यांची समाज कार्याविषयीची विलक्षण तळमळ दिसते. तत्कालिन विषमताप्रवण सामाजिक वास्तवाविषयी ते अत्यंत संवेदनशील व चिंतीत दिसतात.

संदर्भ

१) डॉ. अरुणा ढेरे (संपा) : 'विवेक आणि विद्रोह' पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे -३८, प्रथमावृत्ती, १५ जानेवारी २००४ (प्रस्तावना पृ.११)

२) वि.स. खांडेकर (संपा.) : 'आगकरः व्यक्ति आणि विचार', मेहता पब्लिशिंग हाऊस पुणे -३०, चौथी आवृत्ती, जानेवारी १९९७, पृ. ६, ७.

३) तत्रैव :- पृ. ६६

४) तत्रैव :- पृ. ३२

५) तत्रैव :- पृ. ९०

६) तत्रैव :- पृ. ७१

७) तत्रैव :- पृ. २२, २३ (प्रस्तावना)

८) तत्रैव :- पृ. ८८

९) तत्रैव :- पृ. ८८

१०) तत्रैव :- पृ. १४

११) तत्रैव :- पृ. २०,२१

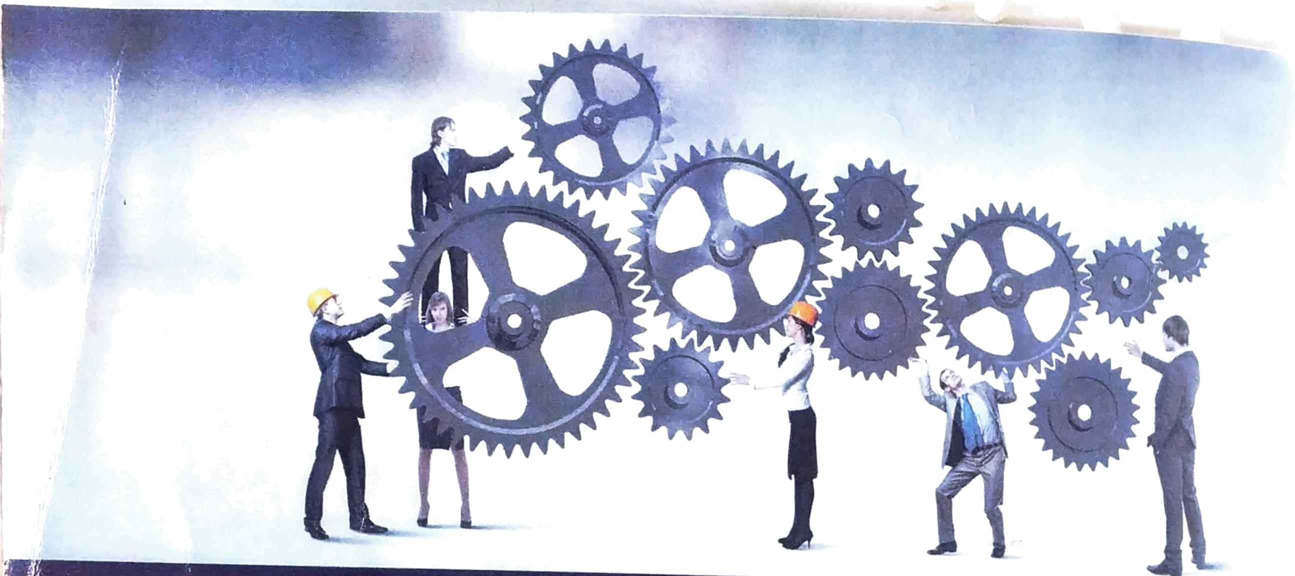

CONTACT FOR SUBSCRIPTION

AJANTA ISO 9001: 2008 QMS/ISBN/ISSN
Vinay S. Hatole
Jaisingpura, Near University Gate, Aurangabad (M.S) 431 004,
Cell : 9579260877, 9822620877 Ph: 0240 - 2400877
E-mail : ajanta5050@gmail.com Website : www.ajantaprakashan.com